

10. **Про Державний** Протокол та Церемоніал України : указ Президента України від 22 серп. 2002 р. № 746/2002 : зі змінами станом на 3 лют. 2010 р. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=746%2F2002.

11. **Романовская Е.** Игра и традиция / Евгения Романовская // Власть. – 2012. – № 7. – С. 53 – 55.

12. **Чепак В.** Організаційна культура / В. Чепак // Соціол. енцикл. / уклад. В. Г. Городяненко. – К. : Академвидав, 2008. – С. 260.

Надійшла до редколегії 07.05.13

УДК 351.862.4

Марія КУЗНЕЦОВА

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ

Аналізуються праці відомих науковців, які досліджують питання модернізації державного управління в Україні. Розглядаються матеріали науково-практичних конференцій, що стосуються тематики модернізаційних перетворень державного управління та розвитку системи державної служби України.

Ключові слова: державна служба, державне управління, державні службовці, модернізація.

Марія Кузнецова. Эволюция научных взглядов касательно модернизации управления государственной службой

Анализируются труды известных ученых, исследующих вопросы модернизации государственного управления в Украине. Рассматриваются материалы научно-практических конференций, которые касаются тематики модернизационных преобразований государственного управления и развития системы государственной службы Украины.

Ключевые слова: государственная служба, государственное управление, государственные служащие, модернизация.

Maria Kuznetsova. Evolution of scientific views concerning modernization of management by government service

The works of well-known scientists studying the modernization of public administration in Ukraine are analyzed. The materials of scientific-practical conferences related to the subject of modernization of public administration transformation and development of civil service in Ukraine are considered.

Key words: public service, public administration, public servants, modernization.

Однією з головних тенденцій у розвитку сучасної держави є постійне вдосконалення системи державного управління взагалі та державної

© Кузнецова М. В., 2013

232

служби зокрема. Така робота ведеться в багатьох країнах і охоплює найрізноманітніші сфери держави: від докорінного реформування політичної системи до зміни принципів стимулювання державних службовців. Це об'єктивна необхідність, пов'язана з потребою адаптації державної служби до швидко мінливого суспільства, у якому відбуваються зміни як у матеріальному, так і в духовному житті.

Питання вдосконалення системи державної служби стали об'єктом уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджують наукові та практичні проблеми функціонування системи державної служби, її відкритості та прозорості, професіоналізації, адаптації до стандартів ЄС.

Основні аспекти механізмів модернізації державної служби розглядаються в роботах вітчизняних дослідників з державного управління: Г. Атаманчука, В. Бакуменка, О. Воронько, Н. Гончарук, С. Дубенко, В. Захарченка, В. Карпичева, Н. Липовської, В. Лугового, П. Надолішного, Н. Нижник, В. Майбороди, О. Мельникова, Т. Мотренка, О. Оболенського, В. Олуйка, Г. Опанасюка, Т. Пахомової, О. Пархоменко-Кудецьвіл, Н. Протасової, О. Пухкал, А. Рачинського, І. Розпутенка, В. Романова, М. Рудакевич, С. Сergyгіна, Н. Синициної, О. Слюсаренко, О. Турчинова, Ю. Шарова, І. Шпекторенка, Г. Щокіна, В. Яцюка та ін. Напрацьовані ними науково-теоретичні положення щодо розвитку, реформування, організації та функціонування державної служби є базовими для розробки концептуальних засад реформування системи державного управління.

Питанням модернізації управління державною службою також приділяти увагу зарубіжні учені, серед яких Д. Боссарт, К. Поллітт, Дж. Томпкінс.

Однак сьогодні ще бракує наукових праць, які стосуються вирішення проблем запровадження інноваційних підходів до модернізації управління державною службою в умовах принципово нових вимог стосовно форм і методів діяльності інституту державної служби.

Метою статті є дослідження процесу концептуальних ідей існування системи державної служби в Україні на шляху до розвиненої, ефективної, демократичної держави та внесення пропозицій щодо формування подальших наукових розробок проблеми та досліджень.

У зв'язку з проведенням масштабних соціально-економічних реформ останнім часом актуалізувалися питання вдосконалення функціонування державної служби. В Україні сьогодні відбувається комплексна модернізація державної служби, що являє собою концептуально спрямований процес її трансформації, свідоме намагання держави здійснювати якісні перетворення в усіх сферах життя на основі мобілізації національних ресурсів та з урахуванням досвіду розвинених країн. Цей процес охопив усі сфери життєдіяльності державно-політичної сфери з її ключовим елементом – системою державного управління.

У буквальному перекладі з латинської термін «модернізація» означає «вдосконалення», «осучаснення». Англійське слово «modern» означає

233

новий, сучасний; слово «modernize» – удосконалювати, оновлювати, змінювати відповідно до сучасних вимог.

Процес системних змін, що відбуваються сьогодні в державному управлінні, пов'язаний із процесом його модернізації. Відомо, що поняття «модернізація» в розумінні науковців відображає різний зміст.

На думку відомого польського соціолога П. Штомпки, сам термін «модернізація» у перекладі з англійської означає «осучаснення» та передбачає впровадження в суспільство ознак сучасності. Він виділяє три значення поняття:

1) синонім усіх прогресивних змін, коли суспільство рухається вперед згідно з прийнятою шкалою змін;

2) синонім сучасності, коли йдеться про комплекс соціальних, політичних, економічних, культурних й інтелектуальних трансформацій, які мали місце на Заході з XVI ст. і досягнули свого апогею у XIX – XX ст.;

3) зусилля слаборозвинених або відсталих суспільств, спрямовані на те, щоб наздогнати найрозвиненіші країни.

Таким чином, термін «модернізація» описує велику кількість одночасних змін, які відбуваються в різних сферах соціуму [15].

Так, на думку Е. Трінкіяна, модернізація означає цілеспрямовані спроби, які здійснюються більшістю населення або елітою для того, щоб перевершити сучасні стандарти у певній сфері життєдіяльності. При цьому ці стандарти можуть варіюватися [18].

М. Михальченко тлумачить модернізацію як синонім усіх процесів удосконалення суспільств. Він розглядає її як творчо-перетворювальну функцію розвитку, що є необхідною умовою соціального існування. За припинення модернізації суспільство занепадає і зникає [4].

Узагальнюючи наведені тлумачення, можна зазначити, що модернізація означає здійснення цілеспрямованих змін, що приводять певний процес або явище до сучасних, оновлених стандартів.

Дослідженню проблем модернізації державної служби присвячено багато праць як вітчизняних, так і закордонних фахівців. Зокрема, Т. Пахомова розглядає методологічні підходи до визначення механізмів модернізації державної служби в контексті системної методології та надає рекомендації щодо використання системної методології в процесах розвитку державної служби [9]. Водночас дослідниця зазначає, що останнім часом у системі державної служби відбуваються процеси, які не узгоджуються не лише з теоретичними, науковими принципами механізмів реформування, а й із чинним законодавством. У міністерствах, місцевих державних адміністраціях здійснюються реорганізаційні перетворення, у яких часто порушена логіка державного управління, певною мірою ігнорується закон самозбереження, який виявляється у вимогах до стабільності державної служби. Реорганізація системи державної служби, пошук «потрібної» організаційної структури насамперед необхідно спрямувати на вдосконалення стратегії державної служби [8].

Важливе місце в модернізаційних перетвореннях займає професіоналізація державної служби. У цьому напрямі спрямовуються дослідження С. Газарян, Н. Артеменко, Ю. Яшиної. Н. Артеменко підкреслює важливість питання здійснення службової кар'єри, мотивації й оцінки державних службовців, професійного навчання, планування та розвитку індивідуальної кар'єри державних службовців, аналізу зарубіжного досвіду професіоналізації кадрів державної служби, зокрема їх професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку [1].

Чимало науковців приділяють особливу увагу модернізації системи професійного навчання державних службовців. О. Харченко визначає необхідність удосконалення нормативно-правових основ забезпечення професійного навчання та освітньо-кваліфікаційних стандартів: адаптація професійного навчання до стандартів ЄС; фундаменталізація та випереджальний характер професійного навчання державних службовців [14].

В. Яцюк стверджує, що підвищення кваліфікації державних службовців – важлива складова соціально-правового інституту, яким є державна служба України, а державні службовці є реальними провідниками завдань і функцій української держави. Від їх професіоналізму та компетентності залежить хід та якість реформ у нашому суспільстві. Головну роль у процесі підвищення професіоналізму та компетентності державних службовців відіграє дієздатна система їх підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації. Удосконалення підвищення кваліфікації державних службовців в Україні автор визначає як удосконалення рівня професійних теоретичних знань та професійних навиків державних службовців, що дозволяє їм кваліфіковано та з максимальною ефективністю виконувати повноваження за посадами, які вони займають [17]. У цьому контексті формулюються ідеї О. Мельникова, О. Слюсаренко, М. Терентьєва, І. Шпекторенка.

О. Петренко та Н. Янюк досліджували питання, пов'язані з формуванням цілісного інституту публічної служби в Україні. Зокрема, Н. Янюк підкреслює, що в процесі законодавчого регулювання публічно-службових відносин в Україні слід врахувати стандарти ЄС, а першочергового реформування має зазнати державна служба і служба в органах місцевого самоврядування [16].

Важливе значення для теоретичного осмислення модернізаційних перетворень державної служби мають праці С. М. Серьогіна. Зокрема, у його монографії «Державний службовець у відносинах між владою і суспільством» висвітлені концептуальні питання організації державної служби, формування партнерських відносин між владою та суспільством, створення позитивного іміджу державної влади; викладені базові світоглядні концепції, описана типологія сприйняття влади громадянами за умов визначеності характеру суспільства та форми і режиму правління, наведені пропозиції щодо створення умов співпраці влади й суспільства [11].

С. Серьогін та О. Антонова розглядають питання переосмислення і гармонічного поєднання управлінських традицій та інновацій в умовах

соціальних трансформацій та євроінтеграційних процесів. У статті «Переосмислення традицій та інновацій в контексті модернізації державної служби України» вони аналізують підходи до формування організаційної культури в державному апараті України в контексті модернізації державної служби відповідно до новітніх викликів сучасності адміністративним системам [12].

Колектив авторів науково-практичного посібника «План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування» зосереджує увагу на ряді завдань у реалізації ідеї сервісної держави в Україні та пропонують механізми реформування ключових сфер державного управління та державної служби з метою їх приведення у відповідність до принципів і практик демократичного урядування [10].

В. Захарченко обґрунтовує значення інституту державної служби в контексті становлення України як демократичної, правової і соціальної держави, розкриває зміст фундаментальних принципів реформування державної служби в Україні. Також автор пропонує рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування інституту державної служби, удосконалення її нормативно-правового забезпечення, прийняття заходів, спрямованих на викоринення негативних явищ, які об'єктивно постають у процесі діяльності державних службовців [2].

У роботах О. Ю. Оболенського узагальнений сучасний погляд на подальший розвиток державного управління та його складової – державної служби; розглянута телеологічна природа державного управління за умов глобалізації світових процесів, сучасні тенденції трансформації цілей, завдань і функцій держави; досліджені проблеми цільового функціонального аналізу та синтезу систем державного управління, його цільові та організаційні структури; викладені питання щодо стандартизації надання державних послуг; окреслені основні аспекти реформування адміністративної системи та запровадження сучасних технологій управління в демократичній, правовій соціальній державі та громадянському суспільстві [5 – 7].

О. Малахова стверджує, що ефективність реформування системи державного управління залежить не тільки від здатності держави формувати контури реформи, але й від активності громадян та інститутів громадянського суспільства, які є значущими суб'єктами модернізації [3].

Т. Сухомлинова наполягає на необхідності бачення майбутнього держави та відповідної системи координат і стратегії досягнення цього майбутнього, без яких реформування державної служби та сприйняття реформ масовою свідомістю і конкретною людиною неминує «повисає у безповітряному просторі» [13].

Досі відкритим залишається питання щодо вибору системних теорій, методологій та технологій, здатних вирішувати сучасні державно-управлінські проблеми.

Отже, говорячи про модернізацію управління державною службою, необхідно враховувати всі взаємопов'язані аспекти цього процесу, а саме економічний, соціальний, політичний. Тобто провести модернізацію управління державною службою неможливо, не враховуючи зміни, які відбуваються в економічному секторі, соціальні процеси, інтереси суспільства, вирішення практичних проблеми функціонування системи державної служби, її відкритості та прозорості, професіоналізації, адаптації до стандартів ЄС.

Останні дослідження та публікації свідчать про досягнення ряду позитивних результатів у реформуванні системи державної служби в Україні, вітчизняні науковці приділяють особливу увагу проблемам державного управління та шляхам їх вирішення, але на сьогодні система управління державною службою залишається недосконалою та має численні питання, які потребують системного вирішення. Аналіз наукової літератури свідчить про необхідність і надалі розширювати тематику наукових досліджень у сфері державного управління. Зокрема, набуває особливої актуальності розробка теоретичних засад модернізації державної служби, особливостей її функціонування в умовах реалізації нового Закону України «Про державну службу».

Список використаних джерел

1. **Артеменко Н. Ф.** Управління професіоналізацією кадрів державної служби України : автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. : 25.00.03 / Артеменко Наталія Федорівна ; НАДУ. – Д., 2010. – 20 с.
2. **Захарченко В. Ю.** Організаційно-правові засади реформування державної служби України : автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. : 25.00.03 / Захарченко Віталій Юрійович ; ДРІДУ НАДУ. – Д., 2007. – 20 с.
3. **Малахова О. В.** Модернизация российской административной системы: возможности участия гражданского общества / О. В. Малахова // Среднерус. вестн. обществ. наук. – 2010. – № 1. – С. 81 – 84.
4. **Михальченко Н. И.** Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы / Н. И. Михальченко. – К. : Ин-т социологии НАН Украины, 2001. – С. 39.
5. **Оболенський О. Ю.** Задачі розвитку державної служби в контексті адміністративної реформи / О. Ю. Оболенський // Вісн. держ. служби України. – 1997. – № 3. – С. 73 – 78.
6. **Оболенський О. Ю.** Принцип професіоналізму в державній службі / О. Ю. Оболенський // Вісн. держ. служби України. – 1998. – № 1. – С. 54 – 64.
7. **Оболенський О.** Професіоналізація державної служби та служби в органах місцевого самоврядування / О. Оболенський, В. Сороко // Вісн. держ. служби України. – 2005. – № 1. – С. 20 – 27.
8. **Пахомова Т. І.** Механізми функціонування системи державної служби в період суспільних реформ : автореф. дис. ... д-ра наук держ. упр. : 25.00.03 / Пахомова Тетяна Іванівна ; НАДУ. – К., 2007. – 36 с.
9. **Пахомова Т. І.** Модернізація системи державної служби: сучасний вимір / Т. І. Пахомова // Акт. пробл. держ. упр., педагогіки та психології. – 2011. – № 1 (4). – С. 22 – 28.

10. **План** модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / [А. Вишневський (кер. авт. колективу), В. Афанасьєва, Р. Гекалюк [та ін.] ; за заг. ред. Т. Могренка.] – К. : Центр адаптації держ. служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. – 396 с.

11. **Серьогін С. М.** Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : монографія / С. М. Серьогін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.

12. **Серьогін С.** Переосмислення традицій та інновацій у контексті модернізації державної служби України / Сергій Серьогін, Ольга Антонова // Держ. упр. та місц. самоврядування : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3 (6). – С. 240–245.

13. **Сухомлинова Т. П.** Государственная информационная политика как составляющая модернизации государственной службы / Т. П. Сухомлинова // Социология власти. – 2004. – № 5. – С. 69–79.

14. **Харченко О. А.** Реформування системи професійного навчання державних службовців в Україні в контексті досвіду країн Східної Європи та пострадянського простору : автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. : 25.00.03 / Харченко Олег Анатолійович ; НАДУ. – Д., 2009. – 20 с.

15. **Штомпка П.** Социология социальных изменений / П. Штомпка. – М. : РАН ИНИОН, 2005. – 248 с.

16. **Янюк Н.** Актуальні проблеми формування публічної служби в Україні / Н. Янюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. юрид. – 2010. – Вип. 51. – С. 162–167.

17. **Яцюк В. А.** Удосконалення підвищення кваліфікації державних службовців в Україні: організаційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. : 25.00.03 / Яцюк Володимир Андрійович ; УАДУ. – К., 2001. – 20 с.

18. **Trinyakian E.** Modernization: exhumetur in pace / E. Trinyakian // International Sociology. – 1991. – P. 34.

Надійшла до редколегії 21.06.13

УДК 35.08

Микола МАЛАНЧІЙ

Національна академія державної прикордонної служби України

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Аналізуються особливості моделювання професійних якостей посадових осіб Прикордонної служби України, досліджуються теоретичні підходи до системного моделювання, розглядаються умови та ризики професійної діяльності прикордонників.

Ключові слова: прикордонна служба, посадова особа, держава, особистість, державна служба.

Николай Маланчий. Моделирование профессиональных качеств должностных лиц Пограничной службы Украины

Анализируются особенности моделирования профессиональных качеств

© Маланчий М. О., 2013

должностных лиц Пограничной службы Украины, исследуются теоретические подходы к системному моделированию, рассматриваются условия и риски профессиональной деятельности пограничников.

Ключевые слова: пограничная служба, должностное лицо, государство, личность, государственная служба.

Mykola Malanchiy. Modeling of professional competencies of the officers of the Border Service of Ukraine

The features of modeling of professional competencies of the officers of the Border Service of Ukraine are analyzed, the theoretical approaches to system modeling are investigated; the terms and risks of professional border guards are considered.

Keywords: Border Service, officer, state, personality, public service.

Особливості прикордонної служби, специфіка вирішуваних нею завдань зумовлюють формування цілої групи якостей, професійно необхідних її кадровому складу, особливо в сучасних умовах, коли здійснюється трансформація прикордонної служби в спеціальну державну службу України. В умовах реформування всіх сфер українського суспільства істотно змінюються концепція охорони державного кордону, способи і методи діяльності прикордонних органів і військ. Усе це припускає подальше вдосконалення системи підготовки кадрів, формування необхідних професійних якостей посадових осіб Прикордонної служби України.

Тим часом у практиці формування і розвитку професійних якостей прикордонника на сьогоднішній день існують такі суперечності, що вимагають свого вирішення:

– між існуючими потребами в певних професійних якостях прикордонника і можливостями їх формування в умовах сучасного українського суспільства і службово-бойової діяльності прикордонних органів, військ, інститутів;

– між вимогами до професійних якостей, встановлених нормативно-правовими актами, і ступенем сформованості реальних професійних якостей прикордонників, що дозволяють здійснювати їм різні види службової діяльності;

– між об'єктивними і суб'єктивними чинниками, неузгодження яких породжує останніми роками певні негативні тенденції в розвитку і формуванні професійних якостей посадових осіб Прикордонної служби України.

Необхідність вирішення цих та інших суперечностей актуалізує необхідність дослідження обраної автором проблеми.

Проблеми формування та розвитку професійних якостей прикордонників активно досліджувалися такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як В. Гідирінський, Ю. Мамонтов, В. Родачин, В. Серебрянников, А. Сіцинський, В. Шамрай, А. Шахов.

Метою статті є аналіз особливостей моделювання професійних якостей посадових осіб Прикордонної служби України.

У сучасній науковій літературі існує безліч визначень поняття